

6111 SAYILI YASA İLE HİZMET ÇAKIŞMALARINDA GEÇERLİ OLAN SİGORTALILIK STATÜSÜ SİGORTALILAR LEHİNE DÜZENLENDİ

S. Mehmet KELEŞ*

1. Giriş

Aynı anda birden fazla statüde sigortalı olmayı gerektirecek şekilde çalışması bulunanların hizmetleri çakışmaktadır. Hizmet akdi ile bir veya daha fazla işverene bağlı olarak çalışan sigortalı aynı zamanda bir şirket ortağı da olabilmektedir. SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı birleşmeden önce sigortalıların hangi kuruma tabi olacağı tartışma konusu olurken, Kurumların Sosyal Güvenlik Kurumu çatısında birleşmesi ve 5510 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra hangi statüde sigortalı olacağı tartışılmaya başlanmıştır. Emekli sandığına tabi olarak çalışmalar önceki tüm uygulamalarda ve günümüzdeki uygulamada hep öncelikli sigortalılık olarak değerlendirildiğinden Makalemizde sadece Bağ-kur (4/b) ve SSK (4/a) çakışmalarını inceleyeceğiz.

2. Hizmet Çakışması ne demektir.

Hizmet çakışması aynı anda birden fazla sigortalılık türüne tabi olacak şekilde çalışmak, dolayısıyla aynı anda birden fazla statüde sigortalı olmak demektir. Öncelikle, birden fazla statüde sigortalı olunabilir mi, olunursa bunların hangisi ya da hangileri geçerli olur? Sorularına cevap verelim. Evet, *Sosyal güvenliğin tekliği ilkesi* gereği aynı anda birden fazla statüde prim ödenmez. Ödenirse de geçersiz olan sigortalılık türü için ödenen primler iptal olur. Burada ifade edilen hususlar 01.03.2011 tarihine kadar geçerli olup, bu tarihten sonrası için 6111 sayılı yasa ile değiştirilmiştir. Yasa ile yapılan değişiklikler aşağıda açıklanacaktır.

01.03.2011 tarihinden önce aynı anda hem 4/a hem de 4/b kapsamında prim ödenmesi durumunda geçerli olan statüdeki primler değerlendiriliyor, geçersiz olan statüde ödenen primler ise iptal-iade ediliyordu.

* Bozüyük Sosyal Güvenlik Merkezi Müdür V.

3. 01.03.2011 tarihinden önceki uygulamada geçerli olan sigortalılık statüsünün belirlenmesi

6111 sayılı yasa ile aşağıda açıklanan değişiklikler 01.03.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten önceki hizmet çakışmalarında önce başlayan geçerli olur ilkesi hakimdir ve belirtilen tarihten önceki çakışan süreler için hala bu ilke uygulanmaktadır. Önce 4/a kapsamındaki çalışmalar başlamış ise, sigortalı vergi mükellefi olarak bir işyeri açsa ya da bir şirkete ortak olsa 4/a sigortalılık sonlanmadan 4/b kapsamına alınmıyordu. Yine bağımsız olarak çalışan ve bu çalışması gereği 4/b kapsamına alınan bir sigortalı, bir işverene bağımlı olarak hizmet akdi ile çalışmaya başlasa 4/b kapsamındaki sigortalılığı sonlanmadan 4/a kapsamında sigortalı olamıyordu. Önce başlayan statüde olması gerektiği halde, bu kapsamda tecilini yaptırmayıp, diğer kapsamda sigortalı olarak bildirilenler içinde aynı uygulama geçerlidir.

Örnek: 01.11.2007 tarihinde vergi mükellefi olarak bakkal dükkanı açan Ahmet bey, vergi mükellefi olduğu tarih itibari ile 4/b kapsamında sigortalı olarak tescil olması gerektiği halde, kendi tescilini yaptırmamış, SGK da Ahmet Bey'in vergi mükellefiyetini tespit edemediğinden 4/b kapsamında resen tescil etmemiştir. Ahmet Bey 13.06.2009 tarihinde bir fabrikada hizmet akdi ile çalışmaya başlamıştır. İşveren fabrika, Ahmet Bey'i işe başladığı tarihten itibaren 4/a kapsamında sigortalı olarak bildirmektedir.

Ahmet Bey bakkalını 16.12.2010 tarihinde kapatmış aynı tarih itibari ile vergi kaydının da sildirmiştir. Vergi kaydının terkinde ilişkin vergi yoklama tutanağı SGK ya ulaştı, yapılan kontrolde Ahmet Bey'in 01.11.2007 – 16.12.2010 tarihleri arasında vergi mükellefi olduğu, 4/b kapsamında tescilinin bulunmadığı, 13.06.2009 tarihinden itibaren 4/a kapsamında sigortalı olarak bildirimini yapıldığı tespit edilmiştir.

Bu durumda SGK'nın yapacağı işlemler şu şekilde olacaktır. Ahmet Bey, 5510 sayılı yasanın geçici 8. maddesi gereği 01.10.2008 tarihi itibari ile 4/b kapsamında tescil edilecektir. 4/a kapsamında 13.06.2009 – 16.12.2010 tarihleri arasında yapılan bildirimleri İPTAL edilecek, iptal edilen 4/a hizmetlerine ait primler işveren tarafından ödenmiş ise Ahmet Bey'in 4/b hizmetleri nedeniyle oluşan borçlarına mahsup edilecektir.

4. 01.03.2011 tarihinden sonrası için 6111 sayılı yasa ile yapılan değişiklik

6111 sayılı yasanın 33. maddesi ile 5510 sayılı yasanın sigortalılık hallerinin birleşmesi başlıklı 53. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişikliğe göre 01.03.2011 tarihinden itibaren, 4/a ve 4/b hizmetlerin çakışması durumunda 4/a sigortalılık statüsünün geçerli olacağı belirtilmiştir. Yapılan bu düzenleme ile bugüne kadar uygulanan *önce başlayan geçerlidir ilkesi* terk edilerek 4/a sigortalılık türüne 4/b ye göre üstünlük sağlanmıştır. Hiç kuşkusuz bu uygulama sigortalıların lehine bir düzenlemedir. Bu düzenleme ile şirket ortakları ve işyeri sahibi kişiler, işlerini resmi olarak terk etmeden, hizmet akdi ile çalışmalarını durumunda 4/a kapsamında sigortalı olabileceklerdir. Resmi olarak denildi, çünkü bu durumda olanlar işlerini fiili olarak zaten terk etmiyorlardı. Sadece 4/a kapsamında sigortalı olabilmek için işyerlerini resmi olarak eşine veya bir tanıdığına devrediyorlardı.

01 Mart 2011 tarihinde sonraki uygulamada şunu unutmamak gerekir. 5510 sayılı yasanın 53. maddesi 2. fıkrası hükmünde bir değişiklik yapılmamıştır. 2. fıkraya göre, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sayılanlar, kendilerine ait veya ortak oldukları işyerlerinden dolayı, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı bildirilemezler.

Örnek: Kendine ait bir şarküteri bulunan Metin Bey, 01.10.2008 tarihinden buyana 4/b kapsamında sigortalıdır. Metin Bey işyerini kapatmadan 04.04.2011 tarihinde hizmet akdi ile (ABC) işyerinde çalışmaya başlamıştır. Bu durumda işe giriş bildirgesi verilirken SGK e-sigorta ekranında “5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine tabi sigortalılığınız sona erdirilmiştir. 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine tabi ayrıca prim ödemeye devam etmek istiyor iseniz sosyal güvenlik il müdürlüğüne/sosyal güvenlik merkezine müracaat etmeniz gerekmektedir” uyarısı vermektedir. Metin Bey’in önce başlayan 4/b sigortalılığı 5510 sayılı yasanın değişik 53. maddesi gereği 03.04.2011 tarihi itibari ile durdurularak, 4/a sigortalılığı başlatılmıştır.

Uyarı metninden de anlaşılacağı üzere 4/b sigortalılığı durdurularak 4/a kapsamına alınan sigortalı talep ederse aynı zamanda 4/b kapsamında

da prim ödeyebilecektir. Bu şekilde ödenen primler iş kazası ve meslek hastalığı yönünden 4/b kapsamında, hastalık ve analık ile uzun vadeli sigorta kolları yönünden 4/a kapsamında sigortalılık olarak değerlendirilecektir. 4/a sigortalılığı geçerli sayılarak 4/b kapsamında da prim ödemek isteyenlerin ödeme talebinde bulunduğu halde 1 aylık yasal sürede ödenmeyen primlerin ödenme hakkı ortadan kalkmaktadır.

5. Kısmi süreli çalışanların 4/a ve 4/b hizmetlerinin çakışması

4/b kapsamında sigortalı iken 4/a kapsamında kısmi süreli çalışanlarında sigortalılık yönünden 4/a hizmetleri geçerli sayılacaktır. Eksik gün bildirim nedeni 06 (Kısmi istihdam), 07 (Puantaj kayıtları) ve 17 (Ev hizmetlerinde 30 günden az çalışma) olan sigortalıların aynı zamanda 4/b kapsamında sigortalılık hallerinin bulunması durumunda, 4/a kapsamındaki sigortalılığı sona ermedikçe ay içerisinde eksik kalan günlerinde 4/b kapsamında sigortalı sayılmayacaklardır.

Örnek: Ayda 15 gün (VYZ Ltd. Şti.) de hizmet akdi ile kısmi süreli olarak çalışan Nermin Hanım, 06.04.2011 tarihinde vergi kaydı yaptırarak tuhafiyeye dükkânı açmıştır. Nermin hanımın 4/a kapsamındaki bildirimleri ayda 15 gün olarak yapılmakta, eksik gün nedeni olarak da 06 kısmi istihdam bildirilmektedir. Nermin hanımın kısmi olarak da olsa 4/a kapsamındaki sigortalılığı sonlanmadan 4/b kapsamında zorunlu sigortalı olmayacak, ancak talep ederse 4/b kapsamında da prim ödeyebilecektir. 4/b kapsamında ödediği primler hastalık ve analık sigortaları ile uzun vadeli sigortalar yönünden 4/a kapsamında değerlendirilecek, iş kazası ve meslek hastalığı yönünden ise 4/b kapsamında sigortalılık olarak değerlendirilecektir.

6. Sonuç

6111 sayılı torba yasa ile 5510 sayılı yasanın 53. maddesinde yapılan değişiklik neticesinde bu güne kadar uygulanan Sosyal Güvenliğin tekliği ilkesi ve önce başlayan geçerli olur ilkesi terk edilmiş, yeni bir anlayış ortaya konulmuştur. Yeni anlayışa göre önce başlayan yada baskın olan çalışmaya bağlı sigortalılık türü değil, 4/a kapsamındaki sigortalılık türüne öncelik verilmiştir. Sosyal güvenlik Kurumu tarafından sağlanan yardımlardan 4/a kapsamında olanların, 4/b kapsamında olanlara göre daha

avantajlı olarak faydalandıkları göz önüne alındığında getirilen bu yeni anlayışın vatandaş odaklı çözüm sunan, sorunları biriktirmek yerine çözüme kavuşturan bir anlayışın sonucu olduğu görülmektedir.

Hem 4/a hem 4/b ye tabi olabilecek durumda olanların talepleri halinde 4/b kapsamında da prim ödeme hakkına sahip olmaları ve bu şekilde de ödenen primlerin iş kazası ve meslek hastalığı sigortası yönünden 4/b kapsamında, diğer kısa vadeli sigortalar ile uzun vadeli sigortalar yönünden 4/a kapsamında değerlendirilmesi de olumlu bir yaklaşımın eseridir. Ancak bu durumda olanlara **talepleri halinde**, sadece iş kazası ve meslek hastalığı yönünden de 4/b kapsamında prim ödeme imkanı getirilmesinin daha yerinde bir uygulama olacağı kanaatini taşımaktayız.

KAYNAKÇA

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (05.04.2011) **6111 sayılı Kanun uyarınca yapılacak sigortalama ve borçlanmaya ilişkin işlemler konulu 2011-36 sayılı genelge.** Ankara

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (28.09.2010). **5510 Sayılı Kanun Gereğince Sigortalı Sayılanlar, Sayılmayanlar, Sigortalılığın Başlangıcı, Kuruma Bildirilmesi Ve Sona Ermesi Hakkında Tebliğ** Ankara: Resmi Gazete (27011 Sayılı).

Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü (09.02.1993). **Şirket Ortakları konulu 16-60 sayılı ek genelge.** Ankara

T.C.Yasalar (14.09.1971). **1479 sayılı Esnaf Ve Sanatkarlar Ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.** Ankara: Resmi Gazete (13956 sayılı).

T.C.Yasalar (16.06.2006). **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.** Ankara: Resmi Gazete (26200 sayılı).

T.C.Yasalar (25.02.2011). **6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Ve Diğer Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.** Ankara: Resmi Gazete (27857 sayılı, 1. mükerrer).

T.C.Yasalar (29, 30, 31.7.1964,01.08.1964). **506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu.** Ankara: Resmi Gazete (11766-11779 sayılı).

